

Çevresel Kaygı, Gelecek Zaman Perspektifi ve Ekoturizm Destinasyon İmajının Ekoturizm Niyetine Etkisinin İncelenmesi

Şükran KARACA
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
sukrankaraca@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-0268-1810

İbrahim YEMEZ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ibrahimyemez@cumhuriyet.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-3176-6394

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.1103659
Geliş Tarihi: 14.04.2022	Revize Tarihi: 24.10.2022
	Kabul Tarihi: 08.11.2022

Atf Bilgisi

Karaca, Ş. ve Yemez, İ. (2022). Çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajının ekoturizm niyetine etkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 798-816.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajının ekoturizm niyetine etkisinin incelenmesidir. Çalışma kapsamında daha önce ekoturizm hizmeti satın almış, 18 yaş ve üzeri kişilerden çevrimiçi anket tekniği ile 515 adet veri elde edilmiştir. Verilere SMARTPLS programıyla Faktör Analizi ve Yol Analizi uygulanmıştır. Faktör Analizi neticesinde ölçeğin uyum ve ayrışma geçerliliğini sağladığı ve güvenilir olduğu görülmüştür. Yol Analizi neticesinde ise Çevresel Kaygının Ekoturizm Destinasyon İmajını %24, Ekoturizm Niyetini ise %46 oranında pozitif olarak etkilediği; Gelecek Zaman Perspektifinin Ekoturizm Destinasyon İmajını %31, Ekoturizm Niyetini ise %34 oranında pozitif olarak etkilediği ve son olarak Ekoturizm Destinasyon İmajının da Ekoturizm Niyetini %22 oranında pozitif etkilediği bulunmuştur. Tüm bağımsız değişkenlerin Ekoturizm Niyetini %42 oranında pozitif olarak etkilediği de bulunmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda turistlerin ekoturizm niyetlerini arttırmaya yönelik öneriler sunulmuştur. Çalışma gelecek zaman perspektifini de içerdiği için literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır ve ilgili Türkçe literatürü zenginleştirmektedir. Ayrıca bu çalışmanın, turistlerin ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyetlerini hangi faktörlerin etkilediğini anlamadaki bilgi boşluklarını ortaya koyma konusunda da fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi, destinasyon imajı, ekoturizm niyeti.

Investigation of environmental concerns, future time perspective and the effect of ecotourism destination image on ecotourism intent

ABSTRACT

The aim of this study; environmental concern, future time perspective and the effect of ecotourism destination image on ecotourism intention. Within the scope of the study, 515 pieces of data were obtained by online survey technique from people aged 18 and over who had previously purchased ecotourism services. Factor Analysis and Path Analysis were applied to the data with the SMARTPLS program. As a result of the factor analysis, it was seen that the scale provided concordance and discriminant validity and was reliable. As a result of the Road Analysis, it was determined that Environmental Anxiety positively affected the Ecotourism Destination Image by 24% and the Ecotourism Intention by 46%; It was found that Future Time Perspective positively affected the Ecotourism Destination Image by 31%, and the Ecotourism Intention by 34%, and finally, the Ecotourism Destination Image positively affected the Ecotourism Intention by 22%. It was also found that all independent variables affect Ecotourism Intention positively by 42%. In line with the findings, suggestions were made to increase the ecotourism intentions of tourists. The study differs from other studies in the literature as it includes the future tense perspective and enriches the relevant Turkish literature. In addition, it is thought that this study will be useful in revealing the knowledge gaps in understanding which factors affect tourists' intention to visit ecotourism destinations.

Keywords: Environmental anxiety, future time perspective, destination image, ecotourism intention.

Giriş

Ekoturizm terimi, 1980'lerin sonlarında dünyanın sürdürülebilir ve küresel ekolojik uygulamaları kabulünün doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Diamantis, 2010). Alternatif bir

turizm türü olarak ekoturizm, destinasyonların çevresel koruma ve ekonomik kalkınma hedeflerini amaçlamaktadır (Ghazvini, Timothy ve Sarmiento, 2020). Başka bir ifadeyle ekoturizm; turizm endüstrisinin, turistlerin ve yerel halkın kaynakları sömürmeden ve sürdürülebilir gelişime katkıda bulunacak bir şekilde yaptığı turizm faaliyetleridir (Bjork, 2000). Sürdürülebilirliğin sağlanması için ise ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda dengeli ve planlı bir altyapının oluşturulması gerekmektedir (Buluk ve Eşitti, 2019). Dolayısıyla ekoturizm, uzun vadeli çevresel sürdürülebilirliğin yanı sıra turizmin olumsuz etkisini sınırlayarak sürdürülebilir kalkınmayı da teşvik etmektedir (Liu, 2003). Bu nedenle, ekoturizmin sürdürülebilir kalkınma için etkili bir araç olarak algılanan potansiyelinin gelişmekte olan ülkeler tarafından benimsenerek ekonomik kalkınma ve koruma stratejilerine dahil edilmesi gerekmektedir (Kiper, 2013). Ayrıca ekoturizm, doğal çevreyi korumanın ve yerel ekonomiyi canlandırmanın bir yolu olarak görülmektedir (Shoji ve Tsuge, 2015).

Doğanın korunması ve kültürel mirasa sahip çıkma adına iyi bir araç olarak kullanılabilir ekoturizm, sınırlı kaynakların kullanımını en alt seviyede tutmakla birlikte turizm yönetimine yerel ölçekli katılım sağlamayı da amaçlamaktadır (Özkurt ve Öcel, 2021). Bu doğrultuda turizmin çevre üzerindeki etkilerini en aza indirmeye yönelik artan farkındalık ile ekoturizm tatillerine olan talep artmıştır. Bu talep, tüketicilerin kitle turizminden ziyade daha bireysel ve zenginleştirici deneyimlere doğru kaydığını göstermektedir (Diamantis, 2010). Aynı zamanda, toplumda artan çevre bilinci ve turizmin çevresel kaynakların bozulmasına neden olabileceği gerçeği, çevre dostu seyahat destinasyonlarının tercih edilmesini teşvik etmektedir (Thi Khanh ve Phong, 2020).

Doğal kaynakların bozulması, hızlı ve aşırı kullanımı gibi etkenler birçok insan için önemli bir endişe kaynağıdır (Ghazvini vd., 2020). Turistler de bu kaygılar sonucu, ekolojik çevreye verilen zararı azaltmaya veya önlemeye yardımcı olmak için çevresel sorumlu davranışlar göstermektedirler (Chiu, Lee ve Chen, 2014). Dolayısıyla, turistlerin çevre bilinci ve ekodestinyona yönelik davranışları ekoturizmin önemli bir öncülü ve sonucudur (Thi Khanh ve Phong, 2020). Yapılan araştırmalar, insanların ekolojik etkilerin farkında olmaları nedeniyle çevre sorunları hakkında endişe duyduklarını vurgulamaktadır (Hansla, Gamble, Juliusson ve Gärling, 2008; Verma, Chandra ve Kumar, 2019). Çevresel davranışı şekillendirmede destinasyon imajının da etkisi vardır (Chiu vd., 2014). Ekoturizm açısından destinasyon imajı, doğa temelli destinasyon imajı olarak adlandırılmaktadır (Bell, 2008). Destinasyon imajı, turistin manzaraya karşı duygusal tepkisi olarak tanımlanmaktadır (Jiang, 2018) ve doğa temelli destinasyon imajı, seyahat kararlarının alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. İnsanlar bir ekoturizm destinasyonunu ziyaret ettiklerinde, doğanın tadını çıkarırlar ve destinasyona olan duygusal bağlılıklarını artırırlar. Doğa temelli bir destinasyonun, olumlu bir şekilde değerlendirilmesi ve turistlerin ziyaret etme niyetini artırması olasıdır (Pham ve Chi, 2020). Aynı zamanda, çevresel sorunlar zamansal bir çatışmaya da (kısa vadeli çıkarılara karşı uzun vadeli çıkarılar) neden olur. Çevrenin ve doğal kaynakların korunarak gelecek nesiller için güvence altına alınması zamansal kaygıyı ifade etmektedir (Milfont, Wilson ve Diniz, 2012). Sürdürülebilir kalkınmanın en çok alıntılanan tanımı bile, sürdürülebilir kalkınmanın gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini belirterek bu zamansal kaygıyı dikkate almaktadır (UN World Commission on Environment and Development, 1987). Gelecek zaman perspektifi konusu en fazla çevresel konularla ilgilidir. Fakat insanların davranışları yalnızca gelecekteki düşüncelerden değil, aynı zamanda geçmiş ve şimdiki zamanki düşüncelerden de etkilenmektedir. Bu nedenle, geçmiş ve şimdiki zaman perspektifleri de çevre sorunları ile ilişkilidir (Milfont vd., 2012).

İklim değişikliği ve artan çevresel kaygıların bir sonucu olarak, ekoturizme yönelik olarak hem uygulayıcıların hem de akademisyenlerin artan bir ilgisi vardır. Ekoturizm davranışlarının öncülleri üzerine birçok çalışma olmasına rağmen, ekoturizm talebini yönlendiren faktörler hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Bu nedenle, turistlerin ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyetlerini etkileyebilecek faktörleri keşfetmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmalar ekoturizm niyetinin daha iyi anlaşılmasına ve sonuç olarak ekoturizmin gelişimini teşvik etmek için daha etkili stratejilere yol açacaktır. Ekoturizm niyeti ile bağlantılı olarak çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve destinasyon imajı arasındaki ilişkilere dair araştırmalar ise az sayıdadır (Pham ve Chi, 2020; Thi Khanh ve Phong, 2020). Ekoturizm niyetiyle ilgili mevcut literatüre bakıldığında;

ekoturizme yönelik tutumlar (Hadinejad, 2019; Teeroovengadum, 2019; Zhang ve Lei, 2012), çevresel kaygı (Huang ve Liu, 2017; Lee ve Moscardo, 2005), çevre bilgisi (Schaffer ve Tham, 2019; Zhang ve Lei, 2012), ekoturizm deneyimi (Brochado, 2019; Lee ve Moscardo, 2005) ve çevresel kimlik (Teeroovengadum, 2019; Karaca, 2022) gibi faktörlerin ekoturizm niyeti üzerine etkilerinin incelendiği çalışmalar mevcuttur. Özellikle zaman perspektifi faktörünü ekoturizm literatüründe ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olması; çevresel kaygı, zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajı faktörlerinin birlikte ele alınarak ekoturizm niyeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi gibi unsurlar göz önüne alındığında bu çalışmanın mevcut literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda mevcut çalışma Covid-19 salgınının etkilerinin devam ettiği bir zaman diliminde yapılmıştır. Covid-19 pandemisi gibi ciddi salgınlar öngörülemez sosyoekonomik değişiklikler üretmektedir. Bu nedenle, öncelik insanların sağlığı olduğu için bu durumda turizm öncelikler listesinde son sıralarda yer almaktadır (Romero-Padilla, Romero-Martínez ve Navarro-Jurado, 2020). Dolayısıyla çalışma sonucunda elde edilen bulgular turistlerin ekoturizm niyetlerinde pandeminin etkilerini de yansıtmaktadır.

Çalışmanın Alt Problemlerinin Oluşturulması

Eko turizmin gelişimi çevreye fayda sağlayarak (Canteiro, Córdova Tapia ve Brazeiro, 2018) insan davranışlarının olumsuz etkilerini azaltmakta ve bir çevre kaygısı oluşturmaktadır (Ocampo, Ebisa, Ombe ve Escoto, 2018). Çevre yanlısı bir tutum veya çevresel inanç olarak da bilinen çevresel kaygı, bireyin çevreyi korumanın önemi konusundaki farkındalığıdır (McNicol ve Rettie, 2018). Başka bir deyişle çevresel kaygı, insanların çevre sorunlarının farkında olma ve bunları çözme çabalarını destekleme veya çözümlere kişisel olarak katkıda bulunmaya istekli olma derecesi olarak ifade edilebilir (Dunlap ve Jones, 2002). Çevresel kaygılar, çevrenin refahını korumak için daha fazla dikkat gerektirerek çevre yönetimi, turistik faaliyetlerin ve korumanın yönetilmesinde özen gösterilmesini gerektirmektedir (McNicol ve Rettie, 2018). Doğal varlıkların korunmasının önemini farkında olan insanlar, çevreye karşı sorumlu davranma eğilimindedir ve bu insanlar seyahat niyetleri söz konusu olduğunda genellikle diğer turizm türleri yerine ekoturizmi tercih etmektedirler. Çünkü ekoturizm, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırarak sürdürülebilir kalkınmayı kolaylaştırmaktadır. Çevresel kaygı ekoturizm davranışlarının öncülü kabul edilmektedir (Pham ve Chi, 2020). Papista ve Krystallis (2013), tüketicilerin mal veya hizmet seçimlerinde çevresel kaygılardan etkilendiğini belirtmişlerdir. Chiu vd. (2014), turistlerin çevre bilincinin ve çevresel sorumlu davranışlarının ekoturizm için çok önemli koşullar olduğunu öne sürmüşlerdir. Hultman, Kazemina ve Ghasemi (2015) tarafından yapılan çalışmada; çevresel inancın turistlerin bir ekoturizm destinasyonunu ziyaret etme niyetlerini önemli ölçüde etkilediğini bulmuşlardır. Thi Khanh ve Phong (2020) ise yaptıkları çalışmada, çevresel kaygının ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bilgiler ışığında şu alt problem önerilebilir:

Alt Problem 1: Çevresel kaygı ekoturizm niyetini olumlu yönde etkiler mi?

Bir destinasyon imajı, destinasyon hakkında düşünce ve duyguları ifade etmektedir. Bir bölgenin turistler için çekici olması bölgenin imajı ile de ilgilidir (Çetin, 2017). Ekoturizm destinasyon imajı ise, çevresel inançlarla bağlantılıdır (San Martin ve Rodriguez del Bosque, 2008). İyi bir çevre, cazibe merkezlerinin değerini artıracak ve daha fazla turisti ziyaret etmeye ikna edebilecek iyi bir destinasyon imajı yaratır; bu nedenle iyi bir çevre, iyi bir manzara, iyi bir iklim, ekosistem bütünlüğü veya bol miktarda kaynak içermelidir (Fernández, Cárdenas-García ve Espinosa Pulido, 2019). Çevresel kaygıları olan insanlar seyahat destinasyonlarının dostça olmayan çevresel görüntülerinden hoşlanmazlar. Bunun yerine doğaya dayalı görüntüleri tercih ederler. Bu durum, doğal ve kültürel varlıkların korunmasının önemi konusundaki farkındalıklarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, çevresel inançlara sahip turistler, seyahat destinasyonlarının doğaya dayalı görüntüleri tarafından cezbedilmektedir (Thi Khanh ve Phong, 2020). Çevresel kaygı, çevre bilincini belirlemektedir (Sharma ve Bansal, 2013) ve çevre bilincine sahip turistlerin, ekoturizm destinasyonlarına yönelik olumlu düşünceleri ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyetlerini artırmaktadır (Abidin, Setiawan, Muhaimin, Shinta ve Islamiyah, 2021). Baghirov (2020), daha fazla çevresel kaygıya sahip

turistlerin ekoturizm destinasyonlarını seçme konusunda daha istekli olduklarını belirtmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda şu alt problem önerilebilir:

Alt Problem 2: Çevresel kaygı ekoturizm destinasyon imajını olumlu yönde etkiler mi?

Zaman perspektifi; bireyin geleceğe, şimdiki zamana ve geçmiş zamana ilişkin görüşleri olarak tanımlanmaktadır (Milfont vd., 2012; Zimbardo ve Boyd, 1999). Lewin (1951), şimdiki davranış için hem geçmişin hem de geleceğin önemini vurgulamış ve zaman perspektifini “bireyin belirli bir zamanda var olan psikolojik geleceği ve psikolojik geçmişi hakkındaki görüşlerinin toplamı” olarak tanımlamıştır. İnsanların zaman perspektifi, çevreye karşı sorumlu bir şekilde davranma eğilimleri ile yakından ilgilidir (Corral Verdugo, Fraijo Sing ve Pinheiro, 2006). Çevre sorunları, kişinin şimdiki çıkarları ile gelecekteki diğer insanların çıkarları arasında bir uzlaşma gerektirir (Milfont vd., 2012). İnsanlar geleceğe önem verdiklerinde, gelecek nesilleri düşünme olasılıkları artar ve buna bağlı olarak gelecek nesillerin aşırı sömürülen ortamdan muzdarip olduğunu görmek istemezler (Pham ve Chi, 2020). Gelecek zamana daha fazla odaklanan insanlar, şimdiki zaman odaklı insanlara kıyasla daha büyük ahlaki kaygılar sergilerler (Agerström ve Björklund, 2013). Buna göre gelecek zaman yönelimli bireyler çevreci davranış sergilemeye daha yatkındır (Wittmann ve Sircova, 2018). Araştırmalar, geleceğe yönelik bireylerin hem çevreyi önemseme hem de çevre sorunlarını ele alma konusunda şimdiki zaman yönelimli bireylerden daha fazla eyleme geçme eğiliminde olduğunu göstermektedir (Corral Verdugo vd., 2006; Milfont ve Gouveia, 2006; Strathman, Gleicher, Boninger ve Edwards, 1994). Milfont ve Gouveiac (2006) yaptıkları çalışmada, çevrenin korunmasının gelecekteki perspektiflerle pozitif ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Milfont vd. (2012) gelecek zaman perspektifinin bireylerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını etkilemede önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Doran, Hanss ve Larsen (2017) çalışmalarında, turistlerin ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyetleri üzerinde zaman perspektifinin etkisi olduğunu bulmuşlardır. Thi Khanh ve Phong (2020) ise, zaman perspektifinin ekoturizm niyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bilgiler ışığında çalışmanın bi diğer alt problemi şu şekilde oluşturulabilir:

Alt Problem 3: Gelecek zaman perspektifi ekoturizm niyetini olumlu yönde etkiler mi?

Sürdürülebilirlik konusunda zaman perspektifi merkezi rol oynamaktadır (Eriksson ve Lidström, 2013). Zaman perspektifi olan insanların daha fazla sorumlu tüketim (De Guzman, Labrador ve Rodil, 2019) ve çevreye dikkat etme eğilimleri vardır. Bu nedenle, gelecek zaman unsuru çevresel faaliyetler ile olumlu bir şekilde bağlantılıdır (Doran vd., 2017; Strathman vd., 1994). Galeazzo Mandojana, Delgado (2020), turistlerin gelecek zaman perspektifinin dikkate alınmasının önemli olduğunu çünkü gelecek zaman perspektifine sahip turistlerin destinasyona daha fazla dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Hanh ve Chi (2020), bireylerin zaman perspektifi algısının turizm destinasyonu seçimlerini belirleyebilecek önemli bir faktör olduğunu öngörmektedir. Singh (2021) ise, geçmiş ve şimdiki zamanın turizmle ilgili olduğu için turizm destinasyonlarının seçimini, imajını ve seyahat kararlarını etkilediğini belirtmiştir. Bu kapsamda şu alt problem oluşturulabilir:

Alt Problem 4: Gelecek zaman perspektifi ekoturizm destinasyon imajına olumlu yönde etkiler mi?

Destinasyon imajı, ziyaretçilerin bir destinasyon hakkında sahip oldukları inanç, düşünce ve izlenimlerin toplamıdır (Crompton, 1979). Destinasyon imajı dinamik ve insanların deneyimleriyle değişebilir (Dann, 1996). Ekoturizm destinasyonları, deneyime karşı önceden var olan olumlu tutumlarla turistleri cezbeder ve insanlara çevre ilkeleri hakkında bilgi edinme fırsatları sunar, bu da genel olarak çevrenin korunmasına yönelik farkındalığı ve bağlılık potansiyelini artırabilir (Kimmel, 1999; Russell, 1994). Turistler iyi bir iklim, iyi hava, iyi manzaralar veya ekosistem bütünlüğü anlamına gelen iyi bir ortamın tadını çıkarabilecekleri destinasyonlara seyahat etmeyi amaçlarlar (Tseng, Lin, Lin, Wu ve Sriphon, 2019). Bu noktada etkili bir destinasyon pazarlaması ile sahip olunan ekonomik değerlerin ilgi çekici makro ve mikro unsurlar halinde sunulması avantaj sağlayacaktır (Baran, 2021). Yapılan araştırmalar, insanların daha fazla çevresel farkındalık ve

çevresel açıdan olumlu tutumlarının gelecekteki ekoturizm destinasyonlarını tercih etme niyetlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Han, Hsu ve Sheu, 2010; Hultman vd., 2015; Lam ve Hsu, 2006). Hanh ve Chi (2020) çalışmalarında, bireylerin destinasyon imajı algılarının turizm destinasyonu seçimlerini belirleyebilecek önemli bir faktör olduğunu vurgulamışlardır. Thi Khanh ve Phong (2020) tarafından yapılan çalışmada, destinasyon imajının ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Li vd. (2021) yaptıkları çalışmada, turistlerin bir ekoturizm destinasyonunu ziyaret ettiklerinde yaşadıkları olumlu turizm deneyimleri, olumlu bir destinasyon imajı ve/veya yüksek memnuniyet nedeniyle diğer ekoturizm destinasyonlarını keşfetmek isteyeceklerini belirtmişlerdir. Bu bilgiler doğrultusunda şu şekilde bir alt problem oluşturulabilir:

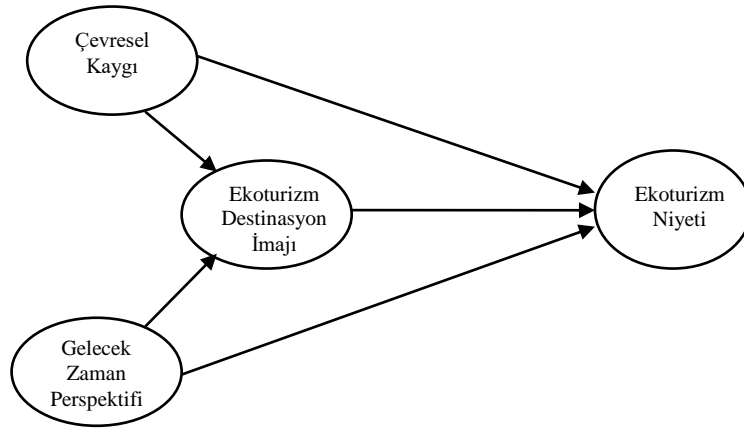
Alt Problem 5: Ekoturizm destinasyon imajı ekoturizm niyetini olumlu yönde etkiler mi?

Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmacılar tarafından tasarlanan araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplamada kullanılan araç, veri toplama süreci, verilerin analizi, araştırma etiği gibi başlıklara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma modelinde iki bağımsız (endojen), bir hem bağımlı hem bağımsız değişken (endojen/egzojen) ve bir bağımlı (egzojen) değişken yer almaktadır. Buna göre araştırma modeli ve alt problemleri aşağıdaki gibidir:

Şekil 1. Araştırma Modeli

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu daha önce en az bir kere ekoturizm hizmeti satın almış, 18 yaş ve üzeri, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş 515 kişi oluşturmaktadır. Anketin açıklama kısmında, ekoturizmin tanımı verilmiş ve daha önce bir ekoturizm hizmeti satın alan kişilerin anketi cevaplamaları istenmiştir. Çalışma kapsamında ekoturizm destinasyon imajı ve ekoturizm niyeti ölçülmeye çalışıldığından örneklem olarak da daha önce ekoturizm hizmeti satın almış, bunu tecrübe etmiş kişilerden verileri toplamak amaçlanmıştır. Ayrıca yaş sınırı olarak 18 yaş alınmasındaki temel sebebin yetişkin olarak kabul edilen bu yaşta bireylerin kendi tatil tercihlerini kendilerinin yapabileceği varsayımından dolayıdır. Çalışmada kullanılan veriler 1-30 Aralık 2021 tarihlerinde toplanmıştır. 1 Aralık itibarıyla online anket linki internet ve mobil ortamlarda paylaşılmış ve verilerin araştırmacılar tarafından yeterli olarak kabul edildiği 515 sayısına ulaşıncaya kadar veri toplama

durdurulmuştur. Çalışmada Yapısal Eşitlik Modellemesi yapıldığından ve bu analiz yönteminin de veri sayısına duyarlı olmasından dolayı yüksek sayıda veri toplanmasına özen gösterilmiştir. Anketi dolduran kişilerin 18 yaş ve üzeri, daha önce bir ekoturizm hizmeti satın almış oldukları beyanları esas alınarak doğru kabul edilmiştir.

Çalışmada maliyet, zaman ve pandemi sebebiyle çevrimiçi anket tekniği ile veriler elde edilmiştir. İnternet ortamında ve mobil iletişim araçlarında anket linki paylaşılarak, bireylerden ankete katılmaları talep edilmiştir. Ayrıca katılımcıların anketi birden fazla kez cevaplandırılmaması için oturma açma şartı konulmuş ve tüm soruların da doldurulması zorunlu tutulduğu için eksik ve hatalı anket olmamıştır. Böylece çağrıya olumlu dönüş yapan ve geçerli olan toplam 515 anket üzerinden verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Çalışmada beşli Likert tipinde toplam 18 maddeden oluşan bir ölçüm aracı kullanılmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin tamamı, başka bir ifadeyle dört ölçekte Pham ve Chi'nın (2020) çalışmasından alınmıştır. Ölçek, Türkçeye çevrilmiştir. Çevirisi yapılan ölçme aracı bir dil uzmanı ve iki pazarlama akademisyenine gösterilmiş ve onlardan gelen dönütler sonrası son halini almıştır. Son olarak kullanılan ankette demografik özellikleri ölçen altı adet ifade daha vardır. Veri toplama kullanılan ölçek, faktörleri ve maddeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1

Ölçüm Aracındaki Faktörler ve Alt Maddeleri

Çevresel Kaygı / ÇK

İnsanlar doğaya müdahale ettiğinde, genellikle kötü sonuçlar ortaya çıkar.
İnsanlar çevreyi ciddi şekilde kötü kullanıyor.
Bitkiler ve hayvanların da insanlar kadar var olmaya hakkı vardır.
Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca altüst olur.

Gelecek Zaman Perspektifi / GZP

Her sabah bir insanın gününün önceden planlanması gerektiğine inanıyorum.
Bir şeyi başarmak istediğimde hedefler belirlerim ve bu hedeflere ulaşmak için belirli yollar düşünürüm.
Bana öyle geliyor ki gelecek planlarım oldukça iyi hazırlanmış.
Yapılacak şeylerin listelerini yaparım.
Sürekli ilerleme kaydederek projeleri zamanında tamamlıyorum.

Ekoturizm Destinasyon İmajı / EKDİ

İyi iklim bir destinasyon imajı göstergesidir.
Politik istikrar bir destinasyon imajı göstergesidir.
Güzel manzara bir destinasyon imajı göstergesidir.
Bir destinasyonun iyi bir ünü/popülaritesi olması bir destinasyon imajı göstergesidir.
Kirlenmemiş / bozulmamış doğal ortam bir destinasyon imajı göstergesidir.

Ekoturizm Destinasyonlarını Ziyaret Etme Niyeti / EKTN

Seyahatimde ekoturizmi seçeceğim.
Öngörülebilir bir gelecekte bir ekoturizm destinasyonunu ziyaret etme niyetindeyim.
Ekoturizmi çevremdekilere önereceğim.
Ekoturizm hareketinin doğru olduğunu düşünüyorum.

Verilerin Analizi

Çalışmada ilk önce frekans analizi yapılmıştır. Daha sonra SMARTPLS 2.0 programıyla Faktör Analizi kullanılarak araştırmada kullanılan ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğine bakılmıştır. Son olarak aynı program ile araştırma modeli Yol Analizi ile test edilmiştir.

PLS-SEM yöntemi daha çok, küçük hacimli örneklemin kullanıldığı çalışmalar için uygun bir yöntem olarak görülmektedir. Ancak örneklem sayısı 250 ve üzeri olduğunda ve dört ya da daha fazla

değişken varsa, her bir yapıyı ölçmek için kullanılan diğer yapısal eşitlik modelleriyle PLS-SEM'in sonuçları neredeyse aynı doğruluktur (Hair, Tomas, Hult, Ringle ve Sarstedt, 2016). Dolayısıyla bu çalışmada araştırma modelinin test edilmesinde PLS-SEM yöntemi tercih edilmiştir.

Partial Least Squares/PLS ile yapılan YEM'de herkes tarafından kabul edilmiş uyum indeksi skorları yoktur. Dolayısıyla modelin geçerliliği ve uyumu için çoğunlukla faktör yükleri, yol katsayıları, R^2 , f^2 ve Q^2 istatistikleri kullanılmaktadır (Kline, 2011; Akt. Yılmaz ve Kinaş, 2020). Bu çalışmada SMARTPLS 2.0 programı kullanıldığından, bu programın da uyum indeksi olarak faktör yükleri, AVE, CR, R^2 ve Q^2 değerlerini verdiği için çalışmada modelin yapısal uyumu için bu değerler kullanılmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bütün kurallara uyulmuştur. Ayrıca bu çalışma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 02.12.2021 tarih ve E-60263016-050.06.04-102775 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öncelikle çalışmaya dahil olan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından çalışmada kullanılan ölçeğe ait bulgular yer almaktadır. Bu kapsamda ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapılmış ve doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Son olarakta yol analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine ilişkin istatistiki veriler (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek/sector ve aylık ortalama aile geliri) aşağıdaki Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Demografik Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Kadın	328	63.7	Evli	96	18.6
Erkek	187	36.3	Bekâr	419	81.4
Yaş	Frekans	Yüzde	Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
18-28	417	81	İlköğretim ve altı	46	8.9
29-39	68	13.2	Lise	157	30.5
40-50	26	5	Ön Lisans	102	19.8
51-61	4	0.8	Lisans	190	36.9
			Lisansüstü	20	3.9
Meslek/Sektör	Frekans	Yüzde	Aylık Ort. Aile Geliri	Frekans	Yüzde
Kamu Sektörü	27	5.2	3000 TL ve altı	361	70.1
Özel Sektör	57	11.1	3001-5000 TL	101	19.6
Esnaf/Tüccar	17	3.3	5001-7000 TL	26	5
Serbest Meslek	23	4.5	7001- 9000 TL	12	2.3
Öğrenci	317	61.6	9001 TL ve üstü	15	2.9
Diğer	74	14.4			
Toplam	515	100	Toplam	515	100

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılanların %63.7'si kadınlardan %36.3'ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Yine yaşa göre en fazla katılımın %81 ile 18-28 yaş aralığında; en az katılımın ise %0.8 ile 51-61 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Meslek dağılımına bakıldığında en fazla katılım %61.6 ile öğrencilerde en az katılım ise %3.3 ile esnaf/tüccar grubundadır. Medeni duruma göre;

katılımcıların %18.6'sı evlilerden, %81.4'ü bekârlardan oluşmaktadır. Eğitim durumuna göre; en fazla katılım %36.9 ile lisans mezunlarında, en az katılım ise %3.9 ile lisansüstü mezunlarındadır. Son olarak aylık ortalama aile gelirine göre; en fazla katılım %70.1 ile 3000 TL ve altı gelire sahip olanlardan, en az katılım ise %2.3 ile 7001-9000 TL geliri olan kişilerden oluşmaktadır.

Ölçeğe İlişkin Bulgular

Araştırma modeli ilk olarak faktör analizine tabi tutulmuş ölçek geçerliliği ile güvenilirliğine bakılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçeğe dair sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 3'te verilen ölçekteki Ekoturizm Destinasyon İmajı faktörünün 5. maddesinin (EKDİ5) faktör yük değeri çok düşük olduğu için analize dâhil edilmemiş ve hesaplamalar kalan maddeler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3'te verilen sonuçlara göre; ölçekte yer alan tüm faktörlerin CR skorlarının 0.8 ve üzerinde olduğu görülmektedir. AVE skorlarında ise Gelecek Zaman Perspektifi faktörü hariç diğerlerinin 0.5 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm CR skorlarının AVE skorlarından büyük olduğu da görülmektedir. Dolayısıyla ölçek uyum geçerliliğine sahiptir (Yaşlıoğlu, 2017). Yine Tablo 2'ye göre tüm faktörlerin Cronbach α katsayısı 0.7 ve üzerindedir. Diğer bir ifadeyle Gelecek Zaman Perspektifi ve Ekoturizm Destinasyon İmajı faktörleri oldukça güvenilir iken diğer iki faktör yüksek güvenilirliktedir. Ayrıca ölçeğin tümüne ait Cronbach α değeri ise 0.892 olarak ölçülmüştür ve dolayısıyla ölçeğin yüksek güvenilir olduğu bulunmuştur (Tavşancıl, 2014). Sonuç olarak çalışmada kullanılan ölçeğin aynı zamanda güvenilir olduğu da görülmektedir.

Tablo 3
Ölçeğe Dair Bulgular

Faktörler	Maddeler	Faktör Yükleri	Cronbach α	CR	AVE
Çevresel Kaygı (ÇK)	ÇK1	0.781	.816	.879	.645
	ÇK2	0.838			
	ÇK3	0.841			
	ÇK4	0.750			
	GZP1	0.624			
Gelecek Zaman Perspektifi (GZP)	GZP2	0.776	.747	.828	.494
	GZP3	0.601			
	GZP4	0.756			
	GZP5	0.740			
	EKDİ1	0.799			
Ekoturizm Destinasyon İmajı (EKDİ)	EKDİ2	0.394	.719	.827	.561
	EKDİ3	0.847			
	EKDİ4	0.856			
	<u>EKDİ5</u>	<u>0.221</u>			
	EKTN1	0.817			
Ekoturizm Destinasyonlarını Ziyaret Etme Niyeti (EKTN)	EKTN2	0.777	.821	.881	.650
	EKTN3	0.823			
	EKTN4	0.807			

Araştırmada kullanılan ölçek için ayrıştırma geçerliliğine de bakılmıştır. Ayrıştırma geçerliliği çok faktörlü bir ölçme yapısındaki faktörlerin birbirinden bağımsız ve farklı yapıları ölçüp ölçmediğini incelemektedir. Bir yapının ayrıştırma geçerliliğinin yüksek olması o yapıdaki her bir faktörün tek ve bağımsız olduğunun ve ölçülen özelliğin diğer faktörler tarafından ölçülemeyen farklı bir boyut olduğunun kanıtıdır (Kartal ve Bardakçı, 2018). Ölçeğin ayrıştırma geçerliliğine dair sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4
Fornell-Larcker Kriter Katsayıları

Faktörler	Ekoturizm Niyeti	Ekoturizm İmajı	Destinasyon	Gelecek Perspektifi	Zaman	Çevresel Kaygı
Ekoturizm	0.806*					
Ekoturizm Destinasyon İmajı	0.547	0.749*				
Gelecek Zaman Perspektifi	0.552	0.554		0.703*		
Çevresel Kaygı	0.529	0.619		0.476		0.803*

* AVE değerlerinin karekökü.

F ve L kriterinde köşegen değerlerinde yer alan faktör AVE skorlarının karekökünün, satır ve sütundaki diğer değerlerden büyük olması istenir (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 4'e göre bütün faktörlerin bu şartı sağladığı ve ölçeğin ayrışma geçerliliğini taşıdığı ifade edilebilir.

Çalışmada kullanılan ölçeğe ait çapraz yüklemeler (Cross Loadings) ve anlamlılığını gösteren Tablo 5 aşağıda verilmiştir. Çapraz yükleme ölçütünde bir göstergenin ilişkili olduğu değişkendeki yük değeri diğer değişkenlere olan yük değerlerinden daha büyük olmalıdır (Chin, 1998). Tablo 5'e göre tüm göstergeler bu kriteri sağlamaktadır ve verilerin çapraz yük değerlerine göre her gösterge sadece bir faktör ile ilişkilenebilmektedir.

Tablo 5'e göre tüm gösterge yüklerinin p değerleri 0.05'den küçüktür. Dolayısıyla faktörleri oluşturan değişkenlerin gösterge yüklerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ölçeğin ayrışma geçerliliğini sağladığı görülmektedir.

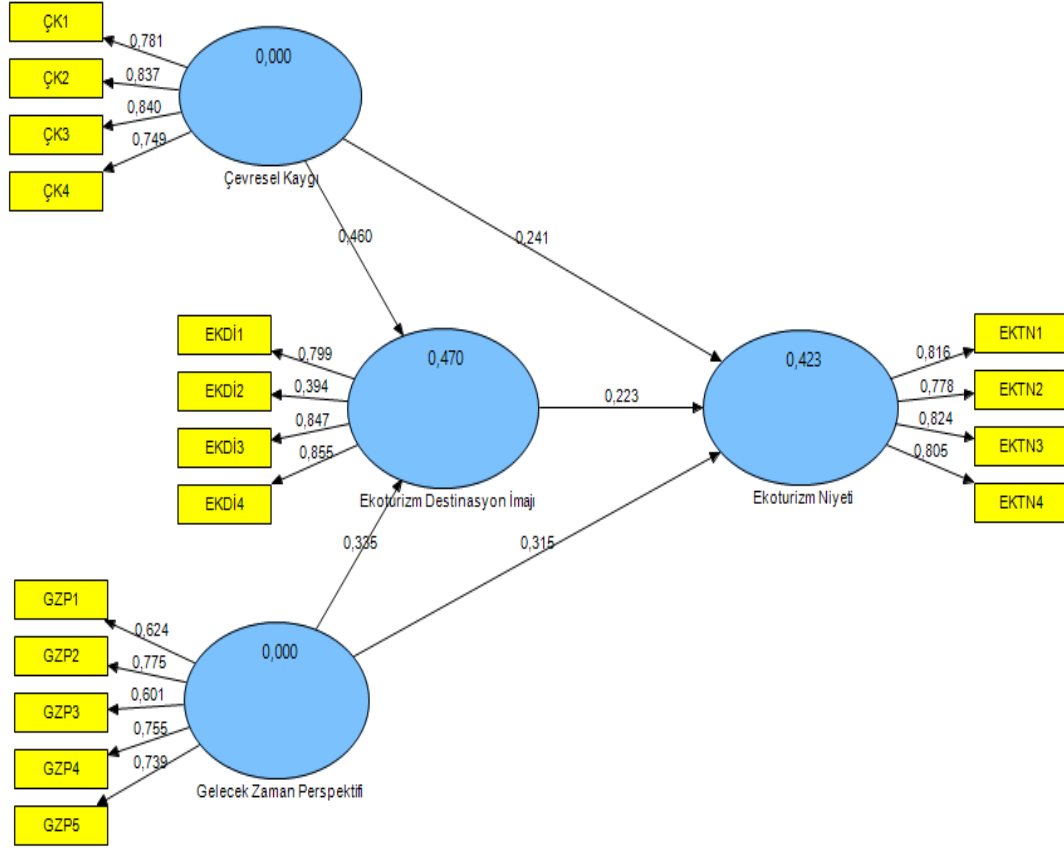
Tablo 5
Değişkenlere Ait Çapraz Yüklemeler ve Anlamlılığı

Maddeler	Ekoturizm Destinasyon	Ekoturizm İmajı Niyeti	Gelecek Zaman Perspektifi	Çevresel Kaygı	T Skoru	p
EKDİ1	0.799407	0.460661	0.431540	0.516132	14.232	0.000
EKDİ2	0.394116	0.234581	0.281528	0.098771	2.643	0.000
EKDİ3	0.846619	0.441461	0.454438	0.573716	21.132	0.000
EKDİ4	0.854983	0.456908	0.472029	0.518382	20.350	0.000
EKTN1	0.437609	0.816488	0.418240	0.404785	14.307	0.000
EKTN2	0.391658	0.778102	0.456136	0.391777	11.013	0.000
EKTN3	0.384020	0.824377	0.465409	0.403794	15.718	0.000
EKTN4	0.533685	0.804716	0.441577	0.492631	17.646	0.000
GZP1	0.394237	0.283454	0.624062	0.386703	5.937	0.000
GZP2	0.525368	0.434015	0.775147	0.477679	13.946	0.000
GZP3	0.229349	0.276096	0.600900	0.134903	5.076	0.000
GZP4	0.322686	0.374084	0.755222	0.238244	10.546	0.000
GZP5	0.401681	0.511729	0.739486	0.344875	11.787	0.000
ÇK1	0.485129	0.448192	0.379694	0.781377	13.443	0.000
ÇK2	0.493718	0.444834	0.348730	0.837161	20.003	0.000
ÇK3	0.562431	0.427644	0.415061	0.840421	23.940	0.000
ÇK4	0.439082	0.372358	0.383601	0.749164	10.163	0.000

Faktör Analizi sonucunda araştırmada kullanılan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerini sağladığı tespit edilmiştir. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğinden sonra araştırma modelinin Yol Analizi ile sınanmasına geçilmiştir.

Yol Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma modelinin Yol Şeması Şekil 2’de gösterilmiştir. Modeldeki değişkenler arasındaki ilişkilerin gücünü ve anlamlılığını sınamak amacıyla yol analizi kullanılmıştır. Şekil 2’deki modelde yer alan değişkenlere bakıldığında Çevresel Kaygı, Gelecek Zaman Perspektifi ve Ekoturizm Destinasyon İmajı faktörleri bağımsız değişkenleri, Ekoturizm Niyeti ise bağımlı değişkeni ifade etmektedir. Modelde doğrudan ve dolaylı yollar ile ilişkiler gösterilmektedir.

Şekil 2. Araştırma Modelinin Yol Şeması

Araştırma modelinin test edilmesinde 5000 birimlik bootstrap kullanılmıştır. Araştırma modelindeki yol katsayılarının anlamlı olabilmesi için t değerlerinin 1.96’dan büyük olması gerekir. Buna göre analiz sonucunda ulaşılan sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6
Bootstrap Sonuçları

Alt Problemler	Araştırma Örneklemi (O)	Örneklem Ortalaması (M)	Standart Sapma (STDEV)	T İstatistiği (O/STDEV)	p	Sonuç
Çevresel Kaygı -> Ekoturizm Niyeti	0.2407	0.2418	0.1131	2.128	0.000	Kabul
Çevresel Kaygı -> Ekoturizm Destinasyon İmajı	0.4600	0.4617	0.0948	4.850	0.000	Kabul
Gelecek Zaman Perspektifi -> Ekoturizm Niyeti	0.3146	0.3238	0.0930	3.383	0.000	Kabul
Gelecek Zaman Perspektifi -> Ekoturizm Destinasyon İmajı	0.3349	0.3390	0.0887	3.774	0.000	Kabul
Ekoturizm Destinasyon İmajı -> Ekoturizm Niyeti	0.2231	0.2172	0.1118	1.996	0.000	Kabul

Tablo 6'ya göre Çevresel Kaygı değişkeni Ekoturizm Niyetini pozitif olarak yaklaşık %24 oranında etkilemektedir ($R^2=0.2407$; $t=2.128$; $p=0.00<0.05$). Yine Çevresel Kaygı değişkeni Ekoturizm Destinasyon İmajını pozitif olarak %46 oranında etkilemektedir ($R^2=0.4600$; $t=4.850$; $p=0.00<0.05$). Gelecek Zaman Perspektifi değişkeni Ekoturizm Niyetini pozitif olarak yaklaşık %31 oranında etkilemektedir ($R^2=0.3146$; $t=3.383$; $p=0.00<0.05$). Yine Gelecek Zaman Perspektifi değişkeni Ekoturizm Destinasyon İmajını pozitif olarak yaklaşık %34 oranında etkilemektedir ($R^2=0.3349$; $t=3.774$; $p=0.00<0.05$). Son olarak Ekoturizm Destinasyon İmajı değişkeni Ekoturizm Niyetini pozitif olarak yaklaşık %22 oranında etkilemektedir ($R^2=0.2231$; $t=1.996$; $p=0.00<0.05$).

PLS-SEM'de belirlilik katsayıları da verilmektedir. Buna göre Çevresel Kaygı ve Gelecek Zaman Perspektifinin hem bağımlı hem bağımsız değişken (endojen/egzojen) olan Ekoturizm Destinasyon İmajı üzerindeki belirlilik katsayısına bakıldığında %47 ($R^2=0.4702$) oranında anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilediği görülmektedir. Çevresel Kaygı, Gelecek Zaman Perspektifi ve Ekoturizm Destinasyon İmajı değişkenlerinin bağımlı değişken olan Ekoturizm Niyeti üzerindeki belirlilik katsayısına bakıldığında ise yaklaşık %42 oranında ($R^2=0.4228$) anlamlı ve pozitif bir şekilde açıkladığı görülmüştür. Buna göre bireylerin Ekoturizm niyetinin yaklaşık %42'lik kısmının bu değişkenler tarafından açıklandığı ifade edilebilir.

PLS-SEM'de araştırmacılar tarafından tasarlanan modelin yapısal analizi için Q^2 değeri kullanılmaktadır. Bu teknik, "gözlemlenebilirlerin veya potansiyel gözlemlenebilirlerin tahmininin, genellikle yapay yapı parametrelerinin tahmininden çok daha fazla alaka düzeyine sahip olduğu" ile ilgili olan çapraz doğrulama ve fonksiyon uyumu sentezini temsil eder. Örneklem yeniden kullanım tekniğinin, PLS'nin yumuşak modelleme yaklaşımına uygun olduğu ileri sürülmüştür. Q^2 uygunluk değeri modelin ve ona ait parametre tahminleri tarafından gözlemlenen değerlerin ne ölçüde iyi yeniden yapılandırıldığını gösteren bir kriterdir. $Q^2 > 0$ modelin kestirimsel uygunluğu sağladığını, $Q^2 < 0$ ise sağlamadığını gösterir. Q^2 'deki değişiklikler, yapısal modelin her bir bağımlı değişkenin gözlemlenen ölçümleri üzerindeki görece etkisini değerlendirmek için kullanılabilir (Chin, 1998).

Modele ait Stone-Geisser's Q^2 kestirimsel uygunluğunu gösteren Tablo 7 aşağıda verilmiştir. Tablo 7'ye göre modeldeki tüm değişkenlerin Q^2 değeri pozitifdir. Başka bir ifadeyle modeldeki tüm değişkenlerin kestirimsel uygunluğu sağladığı bulunmuştur. Sonuç olarak modelin yapısal uyum gösterdiği söylenebilir.

Tablo 7

Stone-Geisser's Q^2 Katsayıları

Total	SSO	SSE	$Q^2=1-SSE/SSO$
Ekoturizm Niyeti	2060.0000	1213.0164	0.4112
Ekoturizm Destinasyon İmajı	2060.0000	1408.4922	0.3163
Gelecek Zaman Perspektifi	2575.0000	1934.3925	0.2488
Çevresel Kaygı	2060.0000	1227.5561	0.4041

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ekoturizm niyeti, bir turistin yakın gelecekte bir ekoturizm destinasyonunu ziyaret etme düşüncesidir (Hanh ve Chi, 2020). Ekoturizm niyetinin çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajı gibi öncülleri vardır (Chiu vd., 2014; Thi Khanh ve Phong, 2020). Bu bağlamda bu çalışmada ekoturizmin öncülleri olarak kabul edilen çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajının ekoturizm niyetine etkisi incelenmiştir.

Çalışma kapsamında birinci aşamada araştırma modeline PLS-SEM ile faktör analizi yapılmış ve faktörlerin uyum ve ayrışma geçerliliği ile güvenilirliği sınanmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin uyum ve ayrışma geçerliliğini sağladığı bulunmuştur. Yine ölçekteki tüm faktörlerin ve ölçeğin tümünün de güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

İkinci aşamada modele Yol Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre tüm alt problemler kabul edilmiştir. Buna göre çevresel kaygı, gelecek zaman perspektifi ve ekoturizm destinasyon imajının ekoturizm niyetine etkisini ortaya çıkarmak için yapılan yol analizi sonucunda ise çevresel kaygı değişkeni ekoturizm niyetini yaklaşık %24 oranında pozitif etkilemektedir. Bu bulgu daha önceki araştırmaların bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Han, Hsu ve Sheu (2010), Hultman vd. (2015), Teeroovengadum (2019) ve Thi Khanh ve Phong (2020) çevresel kaygı ile ekoturizm niyeti arasında pozitif ilişkiler olduğunu belirtmişlerdir. Yine çevresel kaygı değişkeni ekoturizm destinasyon imajını %46 oranında pozitif etkilemektedir. Bu bulgular; çevreye karşı sorumlu davranma eğilimleri olan turistlerin seyahat niyetleri söz konusu olduğunda diğer turizm türleri yerine ekoturizmi tercih etme niyetinde olduklarını göstermektedir. Gelecek zaman perspektifi değişkeni ekoturizm niyetini yaklaşık %31 pozitif oranında etkilemektedir. Milfont vd. (2012) ve Strathman vd. (1994), gelecek odaklı insanların çevre hakkında daha fazla endişe duyduklarını ve çevre sorunlarını çözmek için harekete geçme eğilimlerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla gelecek zaman odaklı kişiler turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin daha çok farkında oldukları için ekoturizmi tercih etme niyetlerinin daha yüksek olacağı söylenilebilir. Doran vd. (2017) ile Thi Khanh ve Phong (2020) tarafından yapılan çalışmalar, elde edilen bu bulguyu destekleyici niteliktedir. Yine gelecek zaman perspektifi değişkeni ekoturizm destinasyon imajını yaklaşık %34 oranında pozitif etkilemektedir. Galeazzo vd. (2020); Hanh ve Chi (2020) ve Singh (2021) çalışmalarında, gelecek zaman perspektifinin destinasyon imajı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu vurgulamışlardır. Son olarak ekoturizm destinasyon imajı değişkeni ekoturizm niyetini yaklaşık %22 oranında pozitif etkilemektedir. Bu bulgu Chen ve Tsai (2007); Chiu vd. (2014) ve Huang ve Liu (2017) tarafından yapılan çalışmaların bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu çalışmalar ekoturizm destinasyon imajının seyahat kararı vermede önemli bir rol oynadığını doğrulamaktadır. Ekodestinasyon imajı, seyahat karar verme sürecini etkilemekte ve turistlerin çevreye karşı olumlu tutumlarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, bir destinasyonun ekoturizm imajını oluşturmaya veya iyileştirmeye yönelik çabalar sürdürülebilir turizmin gelişimini kolaylaştırmaktadır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ekoturizme yönelik talebi artırabilmek için şu önerilerde bulunulabilir:

- Ekoturizmi teşvik etmek için halkın çevresel konularda bilinç ve farkındalığı artırılmalıdır. Bu kapsamda çevre konusunda çeşitli eğitimler, seminer ve paneller düzenlenebilir.
- Günümüzde sosyal medyanın önemi yadsınamayacak derecede artmıştır. Bu nedenle sosyal medya yoluyla çevreyi korumanın önemi konusunda teşvik edici çalışmalar yapılabilir.
- Özellikle turizm pazarlamacıları ekoturizmi teşvik etmek, gelecek zaman perspektifini ve ekoturizm destinasyon imajını vurgulamak amacıyla yaptıkları çevre gezilerini, deneyimlerini ve tavsiyelerini takipçilerine iletme için seyahat blogları geliştirebilirler. Bu tür bloglar sayesinde, ekoturizm destinasyonlarının doğal güzellikleri ön plana çıkarılarak turistlerin ekoturizmi tercih etmeleri sağlanabilir.
- Turistlerin çevresel sahiplenme duygularını artırıcı ve ekolojik sistemin korunmasını teşvik edici faaliyetler yapılabilir.
- Olumsuz çevresel etkileri minimuma indirmek için hem turistler hem de yerel halkın sorumluluğunda çeşitli aktiviteler düzenlenebilir.
- Sürdürülebilir ekoturizmi geliştirmek için mal ve hizmet sağlayıcı firmalar, çevre dostu ürünleri tasarlama, üretme ve pazarlamaya daha fazla özen göstermelidirler.

Mevcut çalışmanın bulgularının, turistlerin ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyetlerini etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Özellikle zaman perspektifinin ekoturizm niyetine etkisi ile ilgili mevcut literatürde çok fazla çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu nedenle, mevcut çalışmanın ekoturizm araştırmalarında zaman perspektifi teorisini araştıran önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda ekoturizm destinasyonlarını ziyaret etme niyeti farklı turist grupları bazında incelenebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Birinci yazarın çalışmaya katkı oranı %50, ikinci yazarın çalışmaya katkı oranı %50'dir.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Agerström, J. and Björklund, F. (2013). Why people with an eye toward the future are more moral: The role of abstract thinking. *Basic and Applied Social Psychology*, 35(4), 373-381.
- Abidin, Z., Setiawan, B., Muhaimin, A.W., Shinta, A. and Islamiyah, H. (2021). Effect of environmental concern and sustainability on revisit intention with environmental awareness as a mediating variable. *Ecology, Environment and Conservation Journal*, 27(1), 499-508.
- Baghiro, F. (2020). *Sürdürülebilir pazarlama kapsamında sakin eğilimli turistlerin sakin destinasyonu yeniden ziyaret niyetlerinin planlı davranış teorisi çerçevesinde incelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baran, Z. (2021). Destinasyon pazarlamasında gastronomik yöresel ürünlerin rolü: Batı karadeniz örneği. A. Ünal (Ed.), *Destinasyon konulu güncel araştırmalar içinde* (ss.136-161). Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Bjork, P. (2000). Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of a unique tourism form. *International Journal of Tourism Research*, 2(3), 189-202.
- Brochado, A. (2019). Nature-based experiences in tree houses: guests' online reviews. *Tourism Review*, 74(3), 310-326.
- Buluk, B. ve Eşitti, B. (2019). Batıdan doğuya yavaş seyahat: doğu ekspresi'nin Kars'ın sürdürülebilir turizm gelişimine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 159-176.
- Canteiro, M., Córdova-Tapia, F. and Brazeiro, A. (2018). Tourism impact assessment: A tool to evaluate the environmental impacts of touristic activities in natural protected areas. *Tourism Management Perspectives*, 28(2018), 220-227.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. G. A. Marcoulides (Ed.), *Modern methods for business research in* (pp. 295-358). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Chiu, Y.T., Lee, W.I. and Chen, T.H. (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedents and implications. *Tourism Management*, 19(8), 321-329.
- Corral Verdugo, V., Fraijo-Sing, B. and Pinheiro, J. (2006). Sustainable behavior and time perspective: present, past, and future orientations and their relationship with water conservation behavior. *Interamerican Journal of Psychology*, 40(2), 139-147.
- Çetin, İ. (2017). Yeni gelişen turistik destinasyonlar ve Van'ı ziyaret eden iranlı turistlerin özellikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 44-59.
- Dann, G. (1996). Tourists' images of a destination-An alternative analysis. *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, 5(1-2), 41-55.

- De Guzman, A. B., Labrador, S. E. Z. and Rodil, F. A. (2019). Understanding Filipino tourists' future time perspective and emotional experiences during delayed international flights through design triangulation. *International Journal of Tourism Sciences*, 9(4), 324-336.
- Diamantis, D. (2010). The concept of ecotourism: Evolution and trends. *Current Issues in Tourism*, 2(2-3), 93-122.
- Doran, R., Hanss, D. and Larsen, S. (2017). Intentions to make sustainable tourism choices: Do value orientations, time perspective, and efficacy beliefs explain individual differences?. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(3), 223-238.
- Dunlap, R. and Jones, R. E. (2002). Environmental concern: conceptual and measurement issues. R., Dunlap and W. Michelson (Ed.), *Handbook of environmental sociology* in (pp.482-542). Westport CN: Greenwood Press.
- Eriksson, F. and Lidström, M. (2013). *Sustainable development in ecotourism. Tour operators managing the economic, social and environmental concerns of sustainable development in Costa Rica*. Master's Thesis, Umea University, Sweden.
- Fernández, J. I., Cárdenas-García, P. J. and Espinosa-Pulido, J. (2019). Does environmental sustainability contribute to tourism growth? An analysis at the country level. *Journal of Cleaner Production*, 213(1), 309-319.
- Fornell, C. and Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18, 39-50.
- Galeazzo, A., Mandojana, N. and Delgado Ceballos, J. (2020). Green procurement and financial performance in the tourism industry: the moderating role of tourists' green purchasing behaviour. *Current Issues in Tourism*, 24(2), 1-17.
- Ghazvini, S., Timothy, D. and Sarmiento, J. (2020). Environmental concerns and attitudes of tourists towards national park uses and services. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 31 (2020), 100296. doi.org/10.1016/j.jort.2020.100296
- Hadinejad, A., Moyle, B. D., Scott, N., Kralj, A. and Nunkoo, R. (2019). Residents' attitudes to tourism: a review. *Tourism Review*, 74(2), 150-165.
- Han, H., Hsu, L.T. J. and Sheu, C. (2010). Application of the theory of planned behavior to green hotel choice: Testing the effect of environmental friendly activities. *Tourism Management*, 31(3), 325-334.
- Hansla, A., Gamble, A., Juliusson, A. and Gärling, T. (2008). The relationships between awareness of consequences, environmental concern, and value orientations. *Journal of Environmental Psychology*, 28(1), 1-9.
- Hair, J.F. Jr., Tomas, G., Hult, M., Ringle, C. and Sarstedt, M. (2016). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*(2nd Ed.). California: SAGE Publications.
- Huang, Y.C. and Liu, C.H.S. (2017). Moderating and mediating roles of environmental concern and ecotourism experience for revisit intention. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(7), 1854-1872.

- Hultman, M., Kazeminia, A. and Ghasemi, V. (2015). Intention to visit and willingness to pay premium for ecotourism: The impact of attitude, materialism, and motivation. *Journal of Business Research*, 68(9), 1854-1861.
- Jiang, J. (2008). *Evaluation of the potential of ecotourism to contribute to local sustainable development. A case study of tengtou village, China*. Master Thesis, Massey University, New Zealand.
- Karaca, Ş. (2022). Çevresel kimliğin ve ahlaki lisanslamanın turistlerin çevre dostu davranışlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 357-370.
- Kartal, M. ve Bardakçı, S. (2018). *SPSS ve AMOS Uygulamalı Örneklerle Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizi* (1. Baskı). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kimmel, J. (1999). Ecotourism as environmental learning. *Journal of Environmental Education*, 30(2), 40-45.
- Kiper, T. (2013). Role of ecotourism in sustainable development. M. Özyavuz (Ed.), *Advances in landscape architecture* in (pp. 773-802). Budapest: Intech.
- Crompton, J. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408-424.
- Lam, T. and Hsu, C. (2006). Predicting behavioral intention of choosing a travel destination. *Tourism Management*, 27(4), 589-599.
- Lee, W. and Moscardo, G. (2005). Understanding the impact of ecotourism resort experiences on tourists' environmental attitudes and behavioural intentions. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(6), 546-565.
- Li, T., Liu, F. and Soutar, G. (2021). Experiences, post-trip destination image, satisfaction and loyalty: A study in an ecotourism context. *Journal of Destination Marketing ve Management*, 19(2021), 98-115.
- Liu, Z. (2013). Sustainable tourism development: a critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 459-475.
- McNicol, B. and Rettie, K. (2018). Tourism operators' perspectives of environmental supply of guided tours in national parks. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 21(2018), 19-29.
- Milfont, T. and Gouveiac, V. (2006). Time perspective and values: An exploratory study of their relations to environmental attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 26(1), 72-82.
- Milfont, T. Wilson, J., and Diniz, P. (2012). Time perspective and environmental engagement: A meta-analysis. *International Journal of Psychology*, 47(5), 325-334.
- Ocampo, L., Ebisa, J. A., Ombe, J. and Escoto, M. G. (2018). Sustainable ecotourism indicators with fuzzy Delphi method – A Philippine perspective. *Ecological Indicators*, 93(2018), 874-888.
- Özkurt, S. ve Öcel, Y. (2021). Algılanan kent rekabetçiliğinin kent markalaşması üzerine etkisi: Düzce ili ekoturizm örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 236-259.
- Papista, E. and Krystallis, A. (2013). Investigating the types of value and cost of green brands: proposition of a conceptual framework. *J. Bus. Ethics*, 115(1), 75-92.

- Pham, H. and Chi, T. K. H. (2020). Ecotourism intention: the roles of environmental concern, time perspective and destination image. *Tourism Review*, 76(5), 1660-5373.
- Romero-Padilla, Y., Romero-Martínez, J. M. and Navarro-Jurado, E. (2020). Reflexiones Desde El Post-Crecimiento: Ideas, Estrategias Y Tácticas para el Turismo Post-Covid-19. F. J. B. Martorell and F. J. M. Arcos (Ed.), *Turismo post Covid-19* in (pp. 1-12). España: AECIT.
- Russell, C. (1994). Ecotourism as experiential environmental education?. *Journal of Experiential Education*, 17(1), 16-22.
- San Martin, H. and Rodríguez del Bosque, I. A. (2008). Exploring the cognitive-affective nature of destination image and the role of psychological factors in its formation. *Tourism Management*, 29(2), 263-7.
- Schaffer, V. and Tham, A (2019). Engaging tourists as citizen scientists in marine tourism. *Tourism Review*, 75(2), 333-346.
- Shoji, Y. and Tsuge, T. (2015). Heterogeneous preferences for winter nature-based tours in sub-frigid climate zones: A latent class approach. *Tourism Econ*, 21(2), 387-407.
- Strathman, A., Gleicher, F. Boninger, D. S., and Edwards, S. (1994). The consideration of future consequences: Weighing immediate and distant outcomes of behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(4), 742-752.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Teeroovengadum, V. (2019). Environmental identity and ecotourism behaviours: An examination of the direct and indirect effects. *Tourism Review*, 74(2), 280-292.
- Thi Khanh, C. N. and Phong, P. L. (2020). Impact of environmental belief and nature-based destination image on ecotourism attitude. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(4), 489-505.
- Tseng, M. L., Lin, C., Lin, C. W. R., Wu, K. J. and Sriphon, T. (2019). Ecotourism development in Thailand: community participation leads to the value of attractions using linguistic preferences. *Journal of Cleaner Production*, 231(2019), 1319-1329.
- UN World Commission on Environment and Development. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> in 10.02.2022.
- Verma, V., Chandra, B. and Kumar, S. (2019). Values and ascribed responsibility to predict consumers' attitude and concern towards green hotel visit intention. *Journal of Business Research*, 96(C), 206-216.
- Western Cape Education Department (1987). Our common future (The Brundtland Report). USA: Oxford University Press.
- Wittmann, M. and Sircova, A. (2018). Dispositional orientation to the present and future and its role in pro-environmental behavior and sustainability. *Heliyon*, 4(10), e00882.
- Yaşlıoğlu, M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı), 74-85.

Yılmaz, V. ve Kınaş, Y. (2020). Kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesiyle bir elektrik dağıtım şirketinin hizmet kalitesinin araştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 437-456.

Zhang, H. and Lei, S. L. (2012). A structural model of residents' intention to participate in ecotourism: The case of a wetland community. *Tourism Management*, 33(4), 916-925.

Zimbardo , P., Keough, K. and Boyd, J. (1997). Present time perspective as a predictor of risky driving. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 1007-1023.

Extended Abstract

Introduction

The term ecotourism emerged as a direct result of the world's acceptance of sustainable and global ecological practices in the late 1980s (Diamantis, 2010). As an alternative tourism type, ecotourism aims at destinations' environmental protection and economic development goals (Ghazvini, Timothy and Sarmento, 2020). In other words, ecotourism; It is the tourism activities of the tourism industry, tourists and local people in a way that does not exploit resources and contributes to sustainable development (Bjork, 2000). Therefore, ecotourism promotes sustainable development by limiting the negative impact of tourism as well as long-term environmental sustainability (Liu, 2003). Therefore, the potential of ecotourism, which is perceived as an effective tool for sustainable development, should be adopted by developing countries and included in their economic development and conservation strategies (Kiper, 2013). In addition, ecotourism is seen as a way to protect the natural environment and stimulate the local economy (Shoji and Tsuge, 2015).

As a result of climate change and increasing environmental concerns, there is a growing interest from both practitioners and academics towards ecotourism. Although there are many studies on the antecedents of ecotourism behaviors, information on the factors driving ecotourism demand is limited. Therefore, more research is needed to explore the factors that may affect tourists' intention to visit ecotourism destinations. These researches will lead to a better understanding of ecotourism intention and ultimately more effective strategies for promoting ecotourism development. There are few studies on the relationships between environmental concern, future time perspective and destination image in connection with ecotourism intention (Pham and Chi, 2020; Thi Khanh and Phong, 2020). Looking at the existing literature on ecotourism intention; Attitudes towards ecotourism (Hadinejad, 2019; Teeroovengadum, 2019; Zhang and Lei, 2012), environmental concern (Huang and Liu, 2017; Lee and Moscardo, 2005), environmental knowledge (Schaffer and Tham, 2019; Zhang and Lei, 2012). There are studies examining the effects of factors such as ecotourism experience (Brochado, 2019; Lee and Moscardo, 2005) and environmental identity (Teeroovengadum, 2019) on ecotourism intention. The limited number of studies dealing with the time perspective factor in the ecotourism literature. Considering factors such as environmental concern, time perspective and ecotourism destination image factors and examining their effects on ecotourism intention, it is thought that this study will contribute to the existing literature.

Method

The study group of the research consists of 515 people aged 18 and over, who have purchased ecotourism services at least once before, selected by convenience sampling method. In the explanation part of the questionnaire, the definition of ecotourism is given and people who have purchased an ecotourism service before are asked to answer the questionnaire. The data used in the study were collected between 1-30 December 2021. In the study, data were obtained by online survey method due to cost, time and pandemic. By sharing the survey link on the internet and mobile communication tools, individuals were requested to participate in the survey. In the study, a five-point Likert-type measurement tool consisting of a total of 18 expressions was used. All of the expressions in the scale, in other words, all four scales were taken from the scale used in the study of Pham and Chi (2020).

Findings

As a result of the analyzes made; The Environmental Anxiety variable positively affects the Ecotourism Intention by approximately 24% ($R^2=0.2407$; $t=2.128$; $p=0.00<0.05$). Again, the Environmental Anxiety variable positively affects the Ecotourism Destination Image by 46% ($R^2=0.4600$; $t=4.850$; $p=0.00<0.05$). The Future Time Perspective variable positively affects the Ecotourism Intent by approximately 31% ($R^2=0.3146$; $t=3.383$; $p=0.00<0.05$). Again, the Future Time Perspective variable positively affects the Ecotourism Destination Image by approximately 34%

($R^2=0.3349$; $t=3.774$; $p=0.00<0.05$). Finally, the Ecotourism Destination Image variable positively affects the Ecotourism Intention by approximately 22% ($R^2=0.2231$; $t=1.996$; $p=0.00<0.05$).

Conclusion, Discussion and Recommendations

Within the scope of the study, firstly, the model was subjected to factor analysis with PLS-SEM and the concordance and discriminant validity and reliability of the factors were examined. As a result of the analysis, it was found that the scale provided concordance and discriminant validity. Again, it has been determined that all factors in the scale and all of the scale are reliable.

As a result of the path analysis performed to reveal the effect of environmental anxiety, future time perspective and ecotourism destination image on ecotourism intention, the variable of environmental anxiety positively affects ecotourism intention by approximately 24%. This finding is consistent with the findings of previous studies. Han et al. (2010), Hultman et al. (2015), Teeroovengadam (2019) and Thi Khanh and Phong (2020) stated that there are positive relationships between environmental concern and ecotourism intention. Again, the environmental concern variable positively affects the ecotourism destination image by 46%. These findings; It shows that tourists who have a tendency to behave responsibly towards the environment, when their travel intentions are in question, they intend to prefer ecotourism instead of other types of tourism. The future time perspective variable positively affects the ecotourism intention by approximately 31% . Milfont et al. (2012) and Strathman et al. (1994) stated that future-oriented people are more concerned about the environment and are more inclined to take action to solve environmental problems. Therefore, it can be said that future-oriented people will prefer ecotourism because they are aware of the negative effects of tourism on the environment. Doran et al. (2017), Thi Khanh and Phong (2020), studies support this finding. Again, the future time perspective variable positively affects the ecotourism destination image by approximately 34%. Galeazzo et al. (2020), Hanh and Chi (2020) and Singh (2021) emphasized that the future time perspective has a positive effect on the destination image. Finally, the ecotourism destination image variable positively affects the ecotourism intention by approximately 22%. This finding is in line with the findings of studies by Chen and Tsai (2007), Chiu et al. (2014), and Huang and Liu (2017). These studies confirm that ecotourism destination image plays an important role in travel decision making. Ecotourism destination image affects the travel decision-making process and contributes to the development of positive attitudes of tourists towards the environment. Therefore, efforts to create or improve a destination's ecoimage facilitate the development of sustainable tourism.

It is thought that the findings of the present study will help to better understand the factors that affect tourists' intention to visit ecotourism destinations. In particular, there are not many studies in the existing literature on the effect of the role of time perspective on ecotourism intention. Therefore, the present study is considered to be an important study investigating time perspective theory in ecotourism research. In future studies, the intention to visit ecotourism destinations can be examined on the basis of different tourist groups.